

Společná zemědělská politika: Ekoschéματα

Jak ekoschéματα podporují mitigační a adaptační potenciál českého zemědělství?

Finanční prostředky ze Společné zemědělské politiky EU (SZP) představují příležitost formovat zemědělství, které bude nejen zdrojem kvalitních potravin, ale zároveň bude **odolné a schopné přispívat k mitigaci klimatické změny a k adaptaci krajiny**.

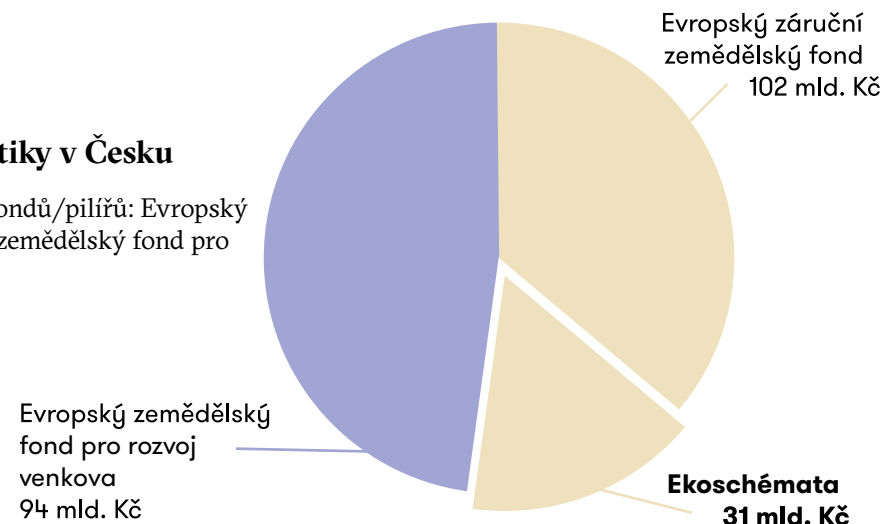
V období 2023–2027 může Česká republika čerpat ze zdrojů SZP téměř 200 mld. Kč. Významná část této sumy – cca 15 % (31 mld. Kč) – je vyčleněna na tzv. **ekoschéματα**, tedy opatření, která mají odolnost a mitigační schopnost zemědělských systémů podporovat.

Konkrétní opatření v rámci ekoschémat si **určuje každý členský stát samostatně**. Zemědělci se do nich mohou zapojit **dobrovolně** – za předpokladu, že splní minimální stanovené **podmínky**.

V rámci celé EU však mají nejvyšší úspěšnost zavádění **málo ambiciózní ekoschéματα**, která mitigační a adaptační potenciál zemědělství posilují jen částečně (případně vůbec). Příkladem je i ČR, kde nastavení ekoschémat v mnohém kopíruje podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES), a tedy nepřináší zásadní nové přínosy.

Financování Společné zemědělské politiky v Česku

- Finanční prostředky SZP pocházejí ze dvou fondů/pilířů: Evropský záruční zemědělský fond (EZZF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)
- Ekoschéματα jsou financována z EZZF
- Česká republika může v období 2023–27 na ekoschéματα čerpat 31 mld. Kč

Zdroj: Evropská komise, [Catalogue of CAP Interventions](#)

Ekoschéματα podporovaná v ČR

- **Základní celofaremní ekoplatba** je platba na celou rozlohu zemědělského podniku. Pro každý typ zemědělské kultury, na které zemědělec/kyně hospodaří (orná půda, trvalý travní porost...) je nutné splnit specifické podmínky. Pro ornou půdu je to např. povinné pěstování vícero druhů plodin nebo hospodaření s využíváním organické hmoty. V rámci celé farmy je také povinnost vyčlenit 5 % na neproduktivní plochy.
- **Prémiová celofaremní ekoplatba** je nadstavba nad základní ekoplatbu, oproti které vyžaduje vyšší zastoupení neproduktivních ploch (7 %).
- **Udržitelné hospodaření se živinami** má podpořit zavádění lepšího hospodaření s hnojivou a organickou hmotou s cílem snižovat ztráty dusíku a fosforu ze zemědělské půdy.
- **Pásově střídání plodin** má podpořit pěstování plodin v pásech na velkých parcelách, kde se střídají různé plodiny a vegetačně pestré pásy. Snižuje větrnou i vodní erozi a zvyšuje rozmanitost krajinné mozaiky.
- **Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků** (jako např. remízky, stromořadí, meze alebo skupiny dřevin), které podporují biodiverzitu, odolnost krajiny a dotvářejí krajinný ráz.
- **Ekoplatba na podporu údržby** (existujících) krajinných prvků.

Úspěšnost zavádění ekoschémat

- O podporu v rámci **celofaremní ekoschémy** požádalo v roce 2023 více než 22 tis. zemědělců na plochu 3,45 mil. ha zemědělské půdy, což téměř (na 98 %) naplnilo očekávání zavedení tohoto typu podpory. V roce 2024 to bylo více než 24 tis žádostí na plochu cca 3,5 mil ha.
- O **prémiovou celofaremní** platbu bylo v roce 2023 podáno 50 žádostí na plochu 108 ha, což však představuje jen 0,5 % rozlohy, na které bylo zavedení této podpory očekávané. V roce 2024 to bylo 99 žádostí na plochu 1 727 ha.
- Pro míru zavedení ostatních opatření v rámci ekoschémat v současnosti nejsou data dostupná.
- Vysoká míra zavedení celofaremního ekoschématu může naznačovat jeho **nedostatečnou ambicióznost**. Některé podmínky ekoschémat jsou totožné s podmínkami dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES), které musí farmáře/ky dodržovat i pro získání všech ostatních dotací v rámci SZP. Na farmáře/ky tedy toto ekoschéma neklade vysoké nároky.

Podmínky pro získání finanční podpory na ekoschémat

- Pro získání podpory na ekoschémat jsou zemědělci/kyně **povinni/ny plnit podmínky**, které mají zaručit, že zavedená ekoschémat budou skutečně přispívat k naplňování klimatických cílů.
- Zásadní je dodržování podmínek **DZES**, které jsou zároveň podmínkou pro získání všech zemědělských dotací.
- Základní rámec a minimální podmínky DZES nastavuje Evropská komise, konkrétní podobu definují členské státy ve svých Strategických plánech.
- Protesty farmářů a farmárek na začátku roku 2024 vyústily v **novelu DZES**, která některé požadavky výrazně **oslabila**.
- Konkrétním příkladem je oslabení DZES 8 zaměřeného na neprodukční plochy a krajinné prvky. Před novelizací měli zemědělci/kyně povinnost vyčlenit část plochy pro neprodukční plochy, po novelizaci je tato **povinnost zrušena**, což může mít **negativní dopad na schopnost krajiny mitigoval klimatickou změnu a odolávat jejím dopadům**. Zároveň se však tato povinnost stala součástí základní celofaremní ekoplátby.
- Další vlnu oslabování DZES přinesl návrh na úpravu SZP z podzimu 2025. Návrh požaduje změnu několika DZES. Např. v případě DZES 1 by mělo jít o zmírnění pravidel pro udržení podílu trvalých travních porostů – povolené snížení jejich rozlohy by se zvýšilo z 5 % na 10 % (v porovnání s rokem 2018). Udržování trvalých travních porostů je přitom důležité pro ochranu půdy, zadržení uhlíku a zachování biodiverzity v krajině.

Schéma podmíněnosti poskytnutí finanční podpory ekoschémat

Zdroj dat: vlastní zpracování dle dokumentu [Informační brožura: přímé platby, režimy pro klima a životní prostředí, 2025](#)

Podmínky poskytnutí základní celofaremní ekoplátby

Podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy

Povinné požadavky na hospodaření, které cílí na udržitelné využívání vodních zdrojů a na minimalizaci negativních dopadů využívání pesticidů

Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Splnění podmínek základní ekoplátby je podmínkou pro získání dalších ekoplátek

ZÁKLADNÍ CELOFAREMNÍ EKOPLATBA

PRÉMIOVÁ CELOFAREMNÍ EKOPLATBA

UDRŽITELNÉ HOSPODAŘENÍ SE ŽIVINAMI

PÁSOVÉ STŘÍDÁNÍ PLODIN

EKOPLATBA NA PODPORU NOVÝCH KRAJINNÝCH PRVKŮ

EKOPLATBA NA PODPORU ÚDRŽBY KRAJINNÝCH PRVKŮ

Mitigační potenciál

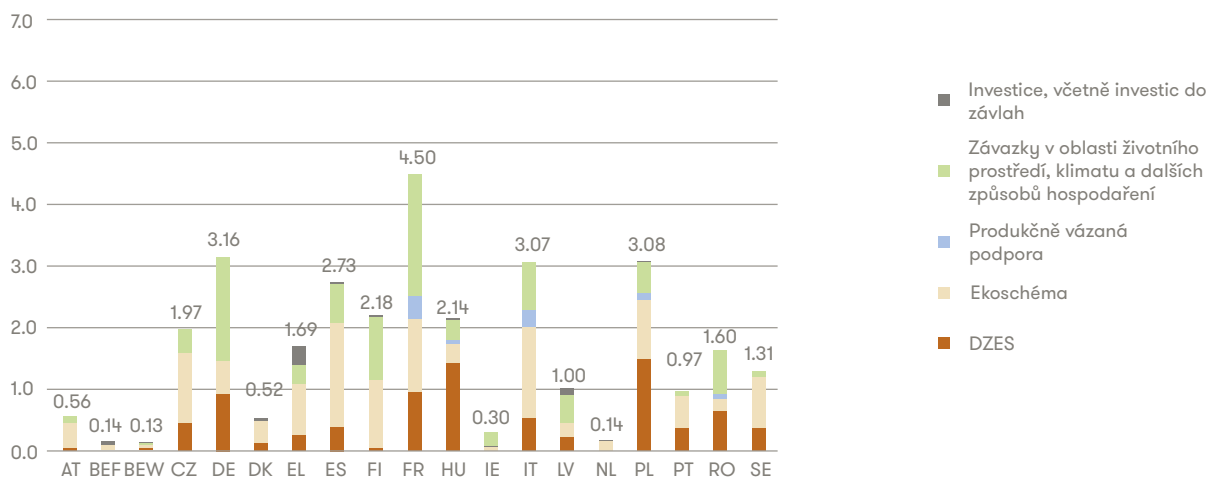
- Při zemědělské produkci vzniká velké množství emisí skleníkových plynů - v ČR zemědělství produkuje 8 % celkových emisí, v EU přibližně 13 %. Některé zemědělské postupy však mohou mitigační potenciál zemědělství naopak podporovat.
- Česká ekoschéματα mají potenciál zabránit vypuštění více než **1 Mt emisí CO₂eq ročně**. To představuje více než **12 % ročních emisí českého zemědělství**.
- Mitigační potenciál všech opatření v rámci SZP je v ČR téměř 2 Mt emisí CO₂eq ročně.
- Množství snížených emisí závisí na **účinnosti opatření** při zavedení v konkrétních podmínkách (např. typ půdy) a na **podílu plochy**, na které jsou opatření implementována.

Adaptační potenciál

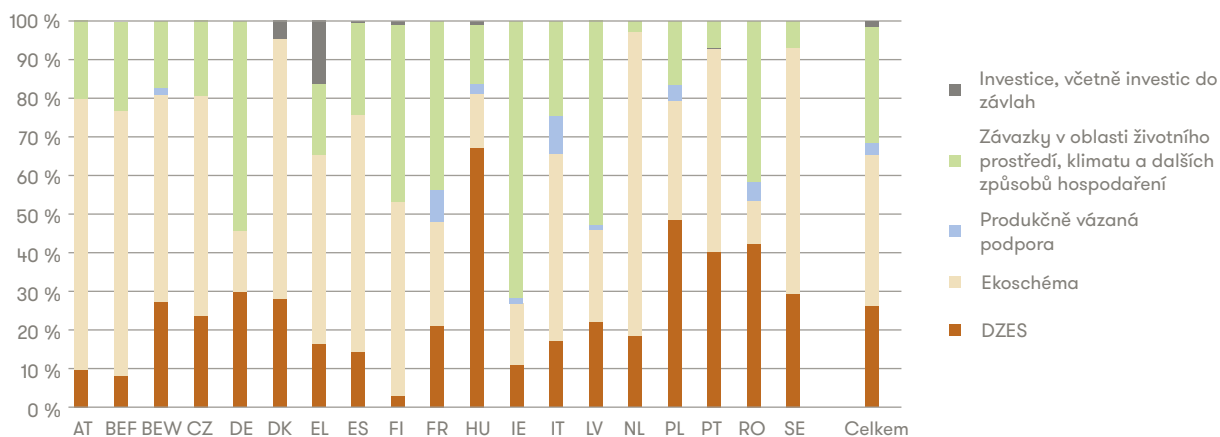
- Klimatická změna má významný negativní dopad na zemědělství. V podmínkách ČR se nejvýrazněji projevuje **sucho a teplo, zvýšené riziko povodní a vodní či větrná eroze**. Rok 2024 byt v počtu erozních událostí rekordní.
- Zamezení negativních vlivů dlouhodobého sucha, vysokých teplot a rizika povodní česká ekoschéματα částečně řeší prostřednictvím podpory **krajinotvorných prvků, které ovlivňují regulaci vody v krajině**.
- Na omezení vodní a větrné eroze má významný vliv pásové střídání plodin i budování vhodných krajinotvorných prvků. Oba typy opatření ČR v rámci ekoschémat podporuje.
- S adaptací na problémy způsobené změnou klimatu může pomoci také celkové zlepšení stavu zemědělské půdy. Prostřednictvím minimálního povinného rozsahu neprodukčních ploch tento problém částečně adresuje celofaremní ekoplatba. Mezi **další vhodná ekoschéματα zlepšující kvalitu půdy**, která jsou využívána v jiných členských zemích, patří např. výsev meziplodin (Belgie) či omezení orby (Rumunsko).

Odhad mitigačního potenciálu jednotlivých skupin opatření podporovaných v rámci SZP

Odhad mitigačního potenciálu pro jednotlivé členské státy v Mt CO₂eq za rok

Vzájemný poměr mitigačního potenciálu jednotlivých skupin opatření

Zdroj: 19 CSPs, Mapping and analysis of CAP Strategic Plans, iMAP and Ricardo

Shrnutí

- Vysoká míra zapojení do celofaremního ekoschématu v ČR může naznačovat, že podmínky jsou pro zemědělce/kyně snadno splnitelné, a tedy **málo ambiciózní**. Tento argument podporuje i skutečnost, že **nastavení ekoschémat částečně kopíruje podmínky DZES**, které jsou zemědělci/kyně povinni/ny plnit i pro získání jakékoli dotace v rámci SZP.
- Česká ekoschématata pomáhají s adaptací na změnu klimatu **pouze částečně**.
- Namísto jejich posilování jsou některá opatření a podmínky (např. DZES) **oslabována**, což dále snižuje i mitigační a adaptační kapacitu českého zemědělství.

Doporučení pro tvorbu efektivních opatření

- Ekoschématata by měla být nastavena ambiciózně tak, aby skutečně podporovala mitigační a adaptační potenciál českého zemědělství. Měla by jít nad rámec DZES.
- Podpora adaptačního a mitigačního potenciálu českého zemědělství vyžaduje celkové zlepšení stavu půdy. Příkladem vhodných opatření může být zavádění praktik regenerativního zemědělství (např. využívání krycích plodin nebo omezení orby).

Doplňující doporučení

- Pro co nejvyšší účinnost opatření je důležité, aby bylo přijato dostatečným množstvím **relevantních stakeholderů**. Klíčová je proto komunikace a nastavování opatření tak, aby byla slučitelná s potřebami relevantních akterů.
- Adekvátní **finanční motivace** může povzbudit k zavedení opatření i takové zemědělce, kteří by ho jinak nezavedli.

Zdroje

The untapped potential of eco-schemes – https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2025/02/The-untapped-potential-of-eco-schemes-BirdLife_Nabu.pdf

European Parliament votes on CAP simplification and strengthening farmers' position in the food supply chain – <https://capreform.eu/european-parliament-votes-on-cap-simplification-and-strengthening-farmers-position-in-the-food-supply-chain/>

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2023 – <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a51994---LXQno7-k/zelena-zprava-2023?linka=a594090>

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2024 – <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a80228---Wr7HZbnZ/zelena-zprava-2024?linka=a675694>

Rough estimate of the climate change mitigation potential of the CAP Strategic Plans (EU-18) over the 2023-2027 period – https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/7289aad3-2fa7-415a-9247-996b110e83d6_en?filename=report-rough-ghf-estimate-eu-18_en.pdf

Monitoring eroze zemědělské půdy, Závěrečná zpráva, VÚMOP – https://me.vumop.cz/docs/ZZ_monitoring_2024.pdf

Towards climate friendly and resilient agri-food systems in Central Eastern Europe The role of agroecological practices, sustainable diets, and holistic policies, 2024 – <https://ieep.eu/wp-content/uploads/2024/06/Towards-climate-friendly-and-resilient-agri-food-systems-in-Central-Eastern-Europe-Ecologic-Institute-IEEP-Ricardo-2024.pdf>

METODIKA k provádění nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, v platném znění, 2025 – <https://pro-bio.cz/wp-content/uploads/2025/04/metodicka-prirucka-k-podminkam-poskytovani-celofaremni-ekoplatby-pro-rok-2025.pdf>

How Has The CAP's Green Architecture Changed Around Europe?, 2025 – <https://www.arc2020.eu/how-has-the-caps-green-architecture-changed-around-europe/>

Strategický plán SZP 2023-2027 – <https://szif.gov.cz/cs/szp23>

Zpracovala Alexandra Snováková (alexandra.snovakova@amo.cz),
odborná konzultace Michaela Kožminová (michaela.kozminova@amo.cz),
Adriana Cibik Hološková (BirdLiFe),
Grafická úprava Helena Rosenkranzová.

Publikováno v rámci projektu Aklimatizace podpořeného Státním fondem
životního prostředí ČR a Heinrich-Böll-Stiftung.

